

گزارش «فرهنگستان» از عملکرد مالی ۱۱ ماهه ابتدایی امسال سینماشهر، هنر و تجربه و موزه سینما

رقص بودجه‌های دولتی مقابل چشمان اندوهناک اهالی سینما

مجتبی اردشیری روزنامه‌نگار

سال ۹۹، برای تمامی اقشار جامعه سخت بود و برای اهالی سینما سخت‌تر. مشاغل مختلفی که سروکارشان با دولت بود، توانستند با حقوقی ماهیانه، به رتق ورتق امور خود بپردازند. آن دسته از مشاغلی که سندیکایی محسوب شده و تحت نظارت اتحادیه‌ای بودند، توانستند با حمایت‌های کج‌دورمرز صنف خود، تا حدودی

این روزگار سخت را پشت‌سر بگذارند. در این میان اما خانواده ۵ هزار نفره سینما، با وجود همین مقدار اندک اعضا، نتوانستند از یک کمک حداقلی بهره‌مند شوند تا امسال، به یکی از سخت‌ترین سالیان زندگی خانواده سینمای ایران تبدیل شود.

در همین سال بود که پیشنهادهای مختلفی از سوی اعضا، به نهادهایی مانند فارابی، خانه سینما، وزارت ارشاد، سازمان سینمایی و... ارائه شد مبنی بر آنکه با تخصیص فلان بودجه خود، کمک ولو حداقلی به خانواده سینماگران اعطا شود اما متأسفانه تمامی این پیشنهادها به در بسته خورد تا در سال سخت سینمایی، نه تنها شاهد فقر مفرط هنرمندان باشیم بلکه تنی چند از آنها را نیز از دست بدهیم. آخرین نمونه‌اش، «هوشنگ میرزایی»؛ سینماگر سرشناسی بود که به دلیل فشارهای مفرط یک بانک دولتی برای پرداخت اقساط خود، مجبور به برگزاری کارگاه‌های آموزشی در ۷ شهر شد تا با دستمزد ۵ میلیون این کلاس‌ها بتواند بخشی از اقساط خود را بپردازد. در جریان همین کلاس‌های حضوری، وی به کرونا مبتلا شد و متأسفانه سینمای ایران یکی از ذائق‌ترین چهره‌های مستندساز خود را که در آثارش به ستایش زندگی می‌پرداخت، از دست داد.

جالب اینجاست که سال ۹۹، اگرچه برای سینماگران و خانواده هنر، سال تنگ‌دستی و فقر بود اما آمارها نشان می‌دهد که تخصیص بودجه به نهادهای سینمایی، چندان با انقباض مواجه نبوده است. سازمان سینمایی در ادامه سیاستی که عنوان «شفافیت» روی آن گذاشته، جدولی منتشر کرده از هزینه کرد ۱۱ ماهه موزه سینما، سینماشهر و هنر و تجربه. بودجه‌هایی که با توجه به تعطیلی نسبی از سال، اگرچه در مقایسه با سال گذشته دچار افت معناداری شده اما برای سال کرونازده امسال، فراتر از آنچه تصور می‌شود، تخمین زده می‌شوند. بودجه‌ای که می‌شد بخشی از آن را به سینماگران و هنرمندان اختصاص داد تا این عزیزان که شمارشان چندان زیاد هم نیست، لااقل نزد خانواده‌هایشان این چنین شرم‌نده نباشند. در ادامه نگاهی خواهیم انداخت به گردش مالی ۱۱ ماهه این نهاد سینمایی.

موزه سینما: بیش از ۴/۵ میلیارد تومان

موزه سینما، یکی از اماکنی است که در دولت «حسن روحانی» توانست دوباره روی پای خودش بایستد و به‌عنوان یک سینما-موزه به فعالیت خود ادامه دهد. این سینما ۳ سالن دارد و بابت بازدید از موزه نیز باید خود تهیه شود. بنابراین بخشی از درآمد موزه سینما از محل فروش بلیت‌های سینما و موزه تامین می‌شود.

فارغ از این میزان بودجه، سازمان سینمایی برای ۱۱ ماه نخست امسال موزه سینما، بیش از ۴ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان بودجه اختصاص داده است. رقمی که بیش از ۸۰ درصد آن صرف حقوق و مزایای قانونی و بیمه نیروی انسانی آن شده است یعنی ۴ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان، چیزی حدود ۳ میلیارد و ۷۶۰ میلیون تومان صرف ۱۱ ماه حقوق و بیمه پرسنل شده که رقم چشمگیر و قابل تاملی است.

مایقی هزینه‌ها، ناچیز هستند مثلاً ۱۷۳ میلیون تومان برای کمک به گسترش فعالیت‌های فرهنگی و ارتقای کیفیت خدمات موزه‌ای، ۹۶ میلیون تومان برای کمک به تکمیل پروژه تاریخ شفاهی سینمای ایران و تکمیل آرشيو موزه، ۱۰۱ میلیون تومان برای کمک به بزرگداشت و معرفی پیشکسوتان سینمای ایران، ۳۶۵ میلیون تومان برای نگهداری مجموعه ساختمان و تاسیسات موزه و سینما، ۲۷ میلیون تومان برای کمک به اجرای نشست‌های فرهنگی سینما و ۱۴ میلیون تومان هم برای کمک به تبادل آثار و مدارک سینمایی با سایر موزه‌ها و حضور در مجامع داخلی و بین‌المللی.

درحالی که گمان برده می‌شد که بیشتر هزینه‌های یک نهاد فرهنگی مانند موزه، خرج فرهنگ‌سازی و گسترش نگاه فرهنگی از سوی این نهاد شود اما در کمال تعجب، کمتر از ۲۰ درصد صرف این مهم شده است و بالغ بر

هنر و تجربه؛ بیش از یک میلیارد و ۸۰۰ میلیون تومان

در سالی که سینماهای پایتخت بیش از ۷ ماه تعطیل بودند و سینماهای شهرستان‌ها نیز به همین اندازه یا تعطیل بودند و با تریج دادند اصلاً نمایش فیلمی نداشته باشند، سازمان سینمایی بیش از یک میلیارد و ۸۱۱ میلیون تومان برای حمایت از ارکان فیلم‌های هنر و تجربه طی ۱۱ ماهه ابتدایی امسال کمک کرده است. هرچند مبلغ تهاهنامه ۳ میلیارد و ۸۱۱ میلیون تومان بود اما مشخص نیست که سازمان سینمایی بر چه مینا و الگویی، وقتی سینماها بیش از ۷ ماه تعطیل بودند، بیش از ۶۰ درصد مبلغ تهاهنامه را طی ۱۱ ماه متقبل شده و حتماً برای ماه پایانی سال نیز درصدی از آن را محقق می‌کند. قطعاً آن بخشی از تخصیص بودجه که به ساخت فیلم و حمایت از فیلمسازان جوان این حوزه اختصاص پیدا کرده، مایه دلگرمی و سربلندی است اما با نگاهی به ریزه‌ریزی‌های هنر و تجربه متوجه ابعاد مختلف آن می‌شویم.

یکی از اصلی‌ترین هزینه‌های هنر و تجربه، اجاره‌بهای است که در قالب توافقنامه، به برخی سینماها اختصاص پیدا می‌کند. مثلاً از یک میلیارد و ۸۱۱ میلیون تومان کمک سازمان سینمایی، حدود یک‌سوم آن به ۵ سینما رسیده است. به نحوی که حدود ۲۳ میلیون تومان به سینما سپیده، حدود ۶۱ میلیون تومان به پردیس کورش، بیش از ۸۳ میلیون تومان به موزه سینما، حدود ۳۵۰ میلیون تومان به خانه هنرمندان و بیش از ۵۳ میلیون تومان به سینما هونیزه شهد اختصاص پیدا کرده است جالب آنکه اکثر این سینماها دولتی بوده و در واقع این سینماهای دولتی، علی‌رغم تخصیص بودجه‌های کلان دولتی، باز هم از بودجه‌های دولتی نهادهای دیگری مانند هنر و تجربه سهم‌خواهی کرده و یک‌سوم بودجه این نهاد را در اختیار می‌گیرند. این، همان ساختار اقتصادی معیوبی است که طی سال‌ها برای هنر و تجربه به‌عنوان یکی از دستاوردهایی که در دولت روحانی قوام یافت، اعمال می‌شود. می‌بینید بودجه این نهاد به جای آنکه صرف حمایت از فیلمسازان

۸۰ درصد بودجه در سالی که حدود نیمی از آن تعطیل بود، به حقوق و مزایای پرسنل اختصاص یافته است.

در کنار این اتفاق، ۲۰ درصدی که خرج زیرساخت‌ها شده نیز با گشاده‌دستی در پرداخت دستمزد همراه بوده است، به طوری که اگر دستمزدها را از این ۲۰ درصد کم کنیم، متوجه می‌شویم که کمتر از ۱۰ درصد بودجه صرف کلیت فرهنگ و زیرساخت‌ها آن شده است. به‌عنوان مثال از ۲۰ درصد بودجه باقی‌مانده، بیش از ۶۵ میلیون تومان صرف هزینه‌های آب، برق، گاز و تلفن این مجموعه شده، بیش از ۶۴ میلیون تومان خرج انتظامات و خدمات حفاظت، حدود ۴۲ میلیون تومان صرف اجرای پروتکل‌های بهداشتی پیشگیری از شیوع بیماری کووید-۱۹، بیش از ۳۷ میلیون تومان خرج حضور نیروهای خدمات، اجرایی و فنی پاره‌وقت در برنامه‌های ویژه و... شده است.

سینماشهر، بیش از ۱۷ میلیارد تومان

یکی از اتفاق‌های خوبی که امسال قرار بود توسط سینماشهر اجرایی شود، بحث حمایت از ارتقای فنی تولیدات سینمایی در حوزه سی‌جی‌ای و صدا بود که قرار بود حدود ۲ میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان به این هدف اختصاص پیدا کند که متأسفانه این اتفاق رخ نداد و عملاً این حوزه هیچ حمایتی را از جانب سینماشهر طی ۱۱ ماه ابتدایی امسال به‌خود نداد.

سینماشهر طی ۱۱ ماه ابتدایی امسال، بیش از ۳ میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان را به حمایت از ساخت ۴۸ سالن جدید در ۵ استان اختصاص داد که اگرچه این قبیل حمایت‌ها، بسیار حرفه‌ای و در قالب کمک بلاعوض بوده اما ایراد کار به محدود بودن گستره جغرافیایی این کمک‌ها بوده است. از این ۵ استان، یکی تهران بوده که ۳۶ سالن از ۴۸ سالن را در برمی‌گیرد و به عبارتی، عمده بودجه و کمک‌ها باز هم روی پایتخت متمرکز شده و دیگر استان‌ها بهره‌ای از این کمک‌های بلاعوض نبرده‌اند.

همچنین سینماشهر، حدود ۵ میلیارد و ۶۰۰ میلیون تومان را هم برای حمایت از بازسازی سینماهای قدیمی در ۱۲ استان صرف کرد که این کمک‌ها نیز به‌صورت بلاعوض بوده و کمتر از نیمی از استان‌های کشور را پوشش داده است. البته که با نگاهی به فهرست سینماهای مشمول حمایت متوجه می‌شویم که عمده این سینماها دولتی بوده و سینماهای خصوصی درصد بسیار پائینی از این حمایت‌ها را به‌خود اختصاص داده‌اند که این مهم نیز جای تامل دارد. سینماشهر حدود یک میلیارد و ۱۸۷ میلیون تومان را به حمایت از ارتقای وضعیت نمایش سینماهای فعال اختصاص داده است. این اتفاق فرخنده، متأسفانه تنها در ۵ استان رخ داده. جالب آنکه تهران هم یکی از این استان‌هاست و جالب‌تر آنکه در این فهرست، نامی از پردیس‌های مدرن نظیر آزادی، چارسو و آستانرا به چشم می‌خورد. درحالی که بسیاری از سینماهای تهران، به شکلی جدی و ضروری، نیازمند بودجه‌ای برای ارتقای وضعیت نمایش خود هستند، مشخص نیست با چه فرآیند کارشناسی، این کمک‌ها در اختیار این ۳ پردیس مدرن شده است. میزان کمک هم قابل توجه است. مثلاً سینماشهر برای سینما عصر جدید، ۸ میلیون و ۶۰۰ هزار تومان کمک

جوان و زیرساخت‌های این نوع سینما شود، در چه جاهای دیگری صرف می‌شود. جالب آنکه طبق جدولی که سازمان سینمایی منتشر کرده، به ۲۰ فیلم ارکان شده امسال، مبلغ یک میلیون تومان به‌عنوان کمک هزینه اختصاص یافته است. یعنی ۲۰ میلیون از بودجه یک میلیارد و ۸۱۱ میلیون تومانی برای حمایت از ارکان ۲۰ فیلم! در ادامه البته با فهرستی از ۳۳ فیلم مواجه هستیم که از یک تا ۱۳ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان، کمک هزینه دریافت کرده‌اند که مجموع این کمک‌ها، حدود ۲۰۴ میلیون تومان می‌شود که با اختصاص ۲۰ میلیون کمک بالا، سرجمع ۲۲۴ میلیون تومان به کمتر از ۴۰ فیلم ارکان شده در گروه هنر و تجربه کمک شده که خود موجد تمامی حرف‌ها و نکات قابل تامل است. بیش از ۲۳۸ میلیون تومان هم کمک به ارکان عمومی این آثار شده که این مبلغ هم صرف ارسال و دریافت هارد فیلم‌ها، فضای مجازی و مشاور رسانه‌ای و تیزر ۶۰ ثانیه‌ای و پوستر فیلم‌ها شده است.

از این ۱۴۷ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان، تنها ۸ میلیون و ۶۰۰ هزار تومان به تئاتر گلریز رسید و حدود ۱۳۹ میلیون تومان هم به دو پردیس مگامال و زندگی! سینماشهر طی ۱۱ ماه ابتدایی امسال، حدود یک میلیارد و ۶۰۰ میلیون تومان را به حمایت از آماده‌سازی و ارکان فیلم‌های سینمایی اختصاص داده است. قرار بود این اتفاق امسال برای ۸۰ فیلم رخ دهد که محدودیت‌های کروناپی و بسته بودن سینماها و البته کاهش تولیدات سینمایی، این رقم را به ۳۰ فیلم تقلیل داد. با نگاهی به این ۳۰ فیلم مشخص می‌شود که تنها چند فیلم متعلق به ارکان ۹۹ بوده‌اند و مابقی مربوط به فیلم‌های ارکان سال گذشته هستند مانند رحمان ۱۴۰۰، تولد مبارک، خداحافظ دختر شیرازی، معکوس، ازدر و... این موسسه برای ارکان «شنا» پروانه ۳۰۰ میلیون تومان و برای ارکان «خوب، بد، جلف» ۲۸۵ میلیون تومان در نظر گرفت. همچنین ۱۶۹ میلیون تومان به‌صورت بلاعوض به انجمن سینماگران برای خرید ماسک اعطا کرد. این موسسه در سالی که موضوع قاچاق فیلم‌ها با توجه به تعدد ارکان‌های اینترنتی و گسترش وی‌اودی‌ها به اوج خود رسیده، مبلغ ۱۲۷ میلیون تومان را بابت هزینه‌های ستاد صیانت پرداخت کرده که دقیقاً مشخص نیست این کمیت چه اتفاقی را برای سال پرقاچاق امسال رقم زده است.

در بند آخر هزینه‌های سینماشهر نیز «هزینه‌های پشتیبانی» دیده می‌شود که رقم خیره‌کننده ۳ میلیارد و ۵۷۰ میلیون تومان را به خود می‌بیند. یعنی از ۱۷ میلیارد و ۲۵۵ میلیون تومان هزینه سینماشهر، ۲ میلیارد و ۵۷۰ میلیون تومان آن صرف «هزینه‌های پشتیبانی» شده که در جدول منتشره نیز پیوستی مقابل آن دیده نمی‌شود و مشخص نیست چه اموری در ذیل این پشتیبانی قرار گرفته‌اند که حدود یک پنجم بودجه سال‌انه را به خود اختصاص داده‌اند! آنچه از عملکرد امسال سینماشهر مشخص است آنکه تیرها و عناوین، عمدتاً فاخر و در مسیر ریل گذاری حرفه‌ای سینمای ایران قرار دارند اما نکته آنجاست که حجم این کمک‌ها، حتی یک‌سوم استان‌های کشور را در بر نمی‌گیرد. بسیاری از این کمک‌ها همچنان به‌سمت پایتخت سرازیر می‌شوند و مهم‌تر از آن اینکه حجم کمک‌های دریافتی سینماهای دولتی و پردیس‌های مدرن، به‌مراتب بیشتر از سینماهای خصوصی و تک‌سالنه و دوسالنه است. اینها ابهامات و نقصان‌هایی است که باید برای عملکرد سال آینده این موسسه مهم در نظر گرفته شود.

جمع‌بندی آنکه همان‌گونه که مشاهده شد، با توجه به آنکه طی ۱۱ ماه ابتدایی امسال، فیلم‌های چندان‌کی ارکان نشد و بحث تولید هم با رکود معناداری مواجه بود، همین میزان تخصیص بودجه به این ۳ نهاد، حکم ریخت‌وپاش‌هایی را دارد که جامعه سینمایی و اهالی کم‌تعداد آن را نسبت به مدیریت این جریان، دلسرد می‌کند. اینکه هنرمند سرشناس این مملکت به‌خاطر پرداخت اقساط معوقه خود تحت فشار قرار می‌گیرد و به همین دلیل جان‌ش را از دست می‌دهد، به شکلی ناخواسته اذهان را روبه‌روی این بودجه‌های میلیاردی قرار می‌دهد که چرا در سالی که سینماها تعطیل بودند و تولیدی رقم نخورد، باید چنین هزینه‌هایی صرف اموری شوند که حداقل برای سال سیاه ۹۹، الزام چندان‌کی به اجرایی شدن آنها احساس نمی‌شود. اینها سوالاتی است که مدیران رده بالای سینمایی در خلأ عدم حمایت‌های ولو حداقلی خود، باید به آن پاسخ دهند وگرنه مرور زمان آن را تبدیل به یکی از سیاه‌ترین نقاط پرورنده کاری این عزیزان می‌کند.